

Tomáš Baťa, světový podnikatel, který sloužil

Není na světě jediného člověka, který by si něco nepřál nebo po něčem netoužil; někdo prahne po vlastním blahu, úspěchu a penězích, jiný po štěstí, lásce nebo zdraví.

Množství a velikost těchto tužeb a přání se ale u každého liší. Někdo myslí jen na sebe a své blízké a přátele, málokdo ale na blaho společnosti, národa, země či světa.

Tomáš Baťa ve své pracovně, 1930, autor František Řehák. (SOkA Zlín, obálka č. 91, poř. č. 2.)

**NADACE
TOMÁŠE
BATI®**

Autorka výstavy: Gabriela Končítíková, Nadace Tomáše Bati

Jazyková úprava: Eva Hermanová / Grafické provedení: Barbara Pivečková

Fotografie: Státní okresní archiv Zlín

Partneři: Baťa, Koma Modular, Promens, Noventis, Město Zlín, Inspirace Baťa

© 2021 Nadace Tomáše Bati, Gabriela Končítíková

www.nadacetomasebati.cz

Baťa

KOMA

PromensZlín

Noventis®

zlín.

**INSPIRACE
BATA**

Slovy Tomáše Bati:

„Jak rozeznáváme veliké lidi od malých? Malý muž myslí při své práci jen na sebe. Pracuje pouze tolik, aby si mohl opatřit potraviny na vyplnění svého žaludku. Muž, který myslí na svoji rodinu, je mužem prostřední velikosti. Veliký muž je ten, který pracuje tolik, aby jeho práce přinesla prospěch i jiným, jeho okolí, po případě celému státu.“

„Malý člověk – malá práce, velký člověk – velká práce.“

Vize, sny a přání má každý člověk. Schopností dosahovat jich však disponuje už mnohem méně lidí a jen malé procento dokáže své vize sdílet s ostatními, nadchnout je a skrze jejich naplňování dosáhnout blahobytu pro všechny.

Výstava *Tomáš Baťa, světový podnikatel, který sloužil*, seznamuje diváka jen se střípky fenoménu Baťa. Jejím cílem je poukázat na to, že velikost Tomáše Bati byla z velké části definována jeho skromností a schopností vnímat všední život.

V letošním roce si připomínáme 145. výročí jeho narození. Baťa byl již mnohokrát popsán skrze své životní úspěchy; jeho osobnost byla klíčovým zdrojem energie nejen pro firmu, ale všeobecně pro každého, kdo s ním přišel do styku. Dokázal lidi motivovat a dodat jim odvahu v jejich snažení. Seznamte se s útržky jeho života, s jeho postoji i s názory jeho blízkých spolupracovníků a přátel.

Inspirujte se životními zásadami člověka, který se rozhodl sloužit.

„Život je věčnou otázkou – služba věčnou odpovědí!“

**Tomáš Baťa – ten,
jenž miloval život, a proto sloužil.**

Vize nestačí – rozhoduje čin

Tomáš Baťa, 1931. (SOkA Zlín, obálka č. 146, poř. č. 4.)

Tomáš Baťa
(3. dubna 1876 – 12. července 1932)

Švec, jenž dokázal řemeslo pozvednout na průmysl a dělníka na spolupodnikatele. Za úspěch svého podnikání nepovažoval jen měřitelné hodnoty v podobě prodaných párů obuvi, postavených továren a otevřených prodejen – za jeden z hlavních úspěchů považoval to, že z prosperity podnikání mělo užitek tisíce dalších lidí.

„Mé dílo nemůže zaniknout a nezanikne. Tyto budovy – možná. Budovy, komíny, stroje – to jsou jen hromady cihel a starého železa. Ale můj systém zůstane k užitku všem, kteří přijdou po nás.“

Firma Baťa byla založena v roce 1894 sourozenci Baťovými – Annou, Antonínem a Tomášem. Světového věhlasu dosáhla mimo jiné i díky schopnosti Tomáše překonávat krize.

Bourání starých domů na zlínském náměstí, 1934, autor Josef Vaňhara. (SOkA Zlín, obálka č. 758, poř. č. 1.)

Jeho slova byla podložena činy.

Antonín Cekota o Tomáši Baťovi

„Nejsou to akademické nebo teoretické úvahy národohospodáře, sociologa, filozofa a politika, který smí volně povolit svou fantazii a stavět ze svých myšlenek a názorů souvislý, uzavřený svět, bez odpovědnosti vůči skutečnému světu.“

Celkový pohled na továrnu okolo roku 1934. (Archiv rodiny Baťa)

Jsou to myšlenky a projevy muže, u něhož slovo bylo předchůdcem a součástí činu a které proto nelze odloučiti od jeho práce. Snad právě proto mu nejlépe porozumějí ti, kdož pracují na svém denním díle. Cítí, že všechno živé zůstává neukončeno, že život lze chápat v nekonečnu klíčení, zrodu a usilování, jako jej chápal a prožíval Tomáš Baťa.“

Obchodní dům - pohled na první budovu Obchodního domu Baťa, který byl roku 1933 přeměněn na tržnici, 1929-1930, autor František Řehák. (SOkA Zlín, obálka č. 1110, poř. č. 2.)

„Nikdy od svých spolupracovníků nesmíte žádat více, než jste schopni sami přinést.“

Horolezec si také musí vytesat stupně do skály sám...

Josef Bruna o Tomáši Baťovi

„Přišel za mnou a řekl mi, že musím něco udělat, odpověděl jsem, že to nepůjde. Zamyslel se, a pak se svojí typickou rozhořčeností, která se projevila, když mu někdo odpověděl, že něco nepůjde, spustil: ‚To se musí udělat a dost. Když chce turista zlézt Alpy a nemůže kvůli ohromně příkrým stěnám, musí si tu cestičku nejprve vytvořit, stupně ve skále vytesat a pak přejde. A vy to musíte udělat stejně. Vše jde a nikdy mi neříkejte, že něco nejde. Pamatujte si to. Co chceme, to můžeme.‘

No, a tak jsme se naučili si v továrně razit cestu přes hory překážek, které by pro méně zdatné znamenaly nepřekročitelné, ale on – a my s ním – jsme vše dokázali.“

„Všecko jde – a ještě o 10 % více.“

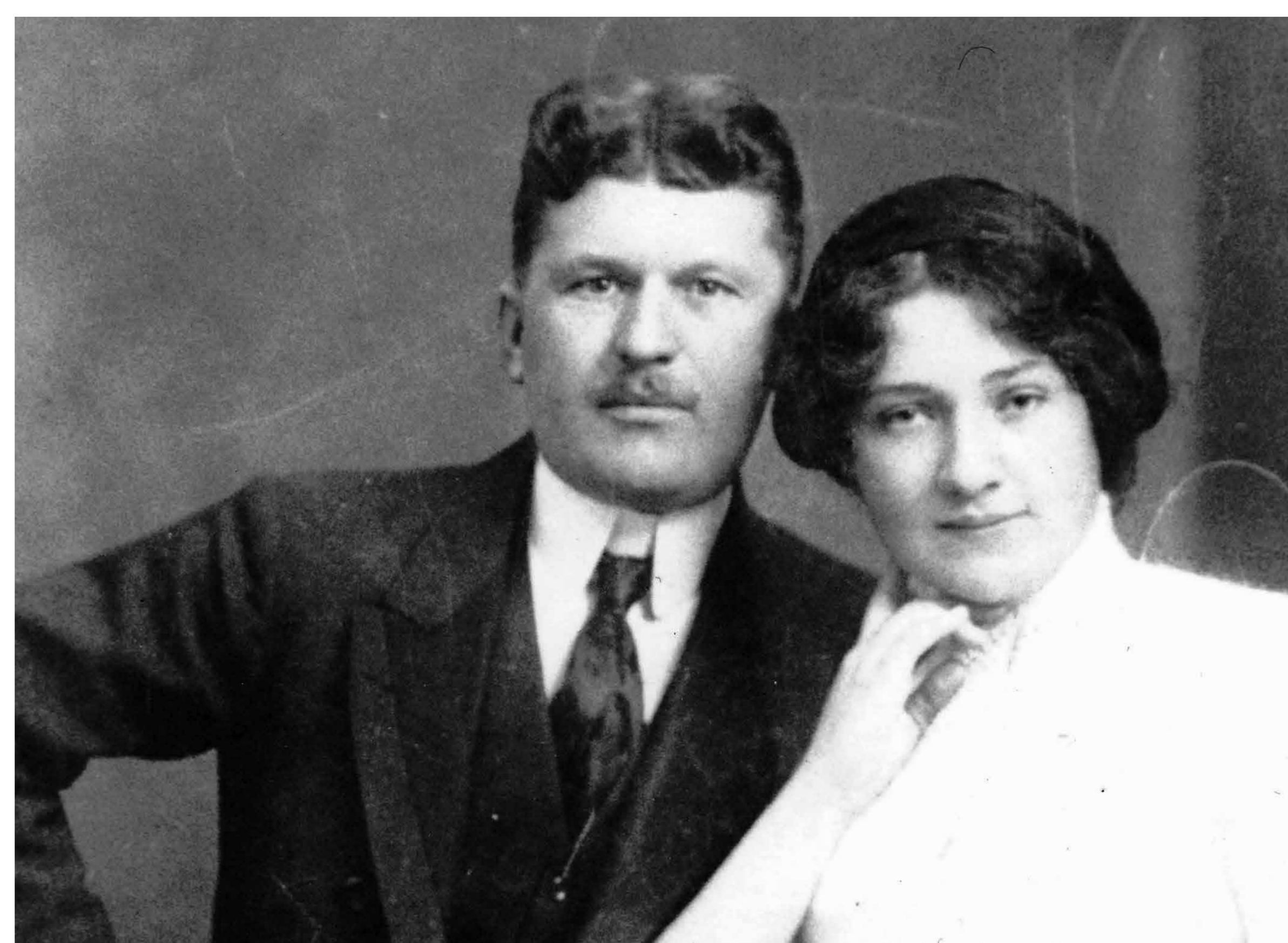

Skupina spolupracovníků strojírny z doby, kdy se Tomáš Baťa (pátý zleva) učil strojíkem. Čtvrtý zleva je jeho bratr Antonín, 1904. (SOkA Zlín, obálka č. 3, poř. č. 1.)

„Žádný podnik nebude růst, pokud se zastaví růst šéfa.“

Jako každý jiný

Tomáš a Marie Baťovi. (Archiv rodiny Baťa)

Společnost cítí potřebu glorifikovat Tomáše Baťu a coby geniálního podnikatele jej stavět na piedestal. On sám by však o takové pocty nejspíše nestál. Jeho odkaz je inspirující právě v tom, jak prostým a přímým člověkem byl. Ctil přírodní zákony – vše staré bude nahrazeno novým, přežijí jen silní a povinností člověka je snažit se silným být, vnímat počasí jako signál k odpočinku. Věřil, že jak se člověk chová sám k sobě a k druhým, tak se budou ostatní chovat k němu. Nevěřil lidem, kteří se prezentovali jen slovy, vyžadoval důkazy a činy. Člověka nevnímal podle šatů a postavení, ale podle charakteru. Sám se mnohým možná jevil až příliš zemitý, ale takový byl – vždy opravdový, sám sebou. Během let se přestal starat o to: „Co si o mě lidé pomyslí.“

Tomáš Baťa se synem Tomíkem, 1915. (Archiv rodiny Baťa)

Baťa o hodnotě věcí

„Jsou mi daleko milejší hodinky ocelové nebo i plechové s dobrým strojem a spolehlivým chodem, nežli drahocenné zlaté, které nejdou.“

Baťa na otázku, zda se bojí smrti

„Podívejte se, pane, Bůh dal lidem na svět proto, aby mu jej pomáhali dokončit. A kdyby mě nechal brzy zemřít, tak by na tom strašně prodělal.“

„Spása je v nás. Nikdo nám nepomůže, jestli si nebudeme pomáhati jeden druhému.“

Baťa o práci

„Dvě věci jsou našim největším štěstím: schopnost k práci a chuť k práci. Pokud máme obě, jsme silní, vede se nám dobře za všech dob, za každého režimu, za všech okolností. A kdyby všechno kolem selhávalo, potácelo se, ten, jenž neztratil schopnost a chuť k práci, stojí pevně.“

(21. dubna 1926, Naše Slezsko)

Baťova oblíbená píseň

„Neumrem na seně,
umrem na koni
a keď s koňa spadnem,
šavlenka zazvoní.“

Nechtěl umírat v posteli; přál si, aby jej smrt zastihla u práce.

Baťa o knihách, hudbě a filmech

Doporučoval číst jen zdravé knihy, poslouchat zdravou hudbu a dívat se na zdravé filmy. Co znamenalo to Baťovo zdravé? V dnešním jazyce bychom řekli pozitivní. Každý podnět, který si člověk pustí do vědomí a podvědomí, vytváří emoce, jež ovlivňují jeho práci.

Tomáš Baťa s manželkou Marií při koupání v řece Moravě, 1930. (SOkA Zlín, obálka č. 103, poř. č. 2.)

„Co čtu?“

Vážený pane, obdržel jsem Váš ctěný dotaz o české beletrii. Říkám o ní, že se zaobírala pouze láskou a nanejvýše ještě jídlem, to lidé milují ve dne v noci (...). Že by pracovali, že by bojovali, toho se v české beletrii nedočteme.

Já ji nečtu, poněvadž čtu jen knihy, z kterých se mohu něčemu naučiti.

Přečtu-li zábavné americké, anglické dílo, dosáhnou poučení i zábavy. Jack London je po mém soudu reprezentantem tohoto nového směru, vychovávajícího mužnost, odvahu a lásku k činu. Nepíši Vám více jen proto, že nemám zrovna čas.

S přátelským pozdravem
Tomáš Baťa.“

(odpověď z 1. srpna 1925 redaktoru časopisu Obchod)

Tomáš Baťa se synem. (Archiv rodiny Baťa)

Hugo Vavrečka o Tomáši Baťovi

„Při tom měl trampoty se svým temperamentem. Byl z lidí krve ohnivé, ale byl si toho stále vědom a stále se ovládal a učil ovládat. Je to kvalita, v níž se člověk nejvíce liší od jiných tvorů. Je to měřítko síly vůle, je to základní schopnost pro hru, která se jmenuje fair play, hra spravedlivá. Tomáš Baťa byl ctitelem této zásady a říkával: **„Sebeovládání je umění nejvyšší, kdo to dovede, ovládá svět.“**

Ing. Hugo Vavrečka v soukromí, se svým psem Mířou, 1935, autor Josef Vaňhara. (SOkA Zlín, obálka č. 4175, poř. č. 1.)

A konečně jedna vlastnost Tomáše Baťu, již vám nemusím dlouho popisovat a analyzovat: Jeho odvaha. Byl muž, opravdový muž. Byl z těch statečných bouřliváků a ohniváků, kteří zchladnou na led, a kteří zbystří všechny smysly a nervy, když je nebezpečí největší. Z těch, kteří se leknou, třeba když upadne sklenice, kteří však nehnou brvou v obecné panice, kteří při výkřiku „hoří“ spěchají k ohni, a ne k východu. Dovedl se rozčlít, nechal se někdy unést svým temperamentem, ale šlo-li o věc opravdu velkou, osudovou, byl klidný a soustředěný, proto vždy silný. Kurážných lidí je mnoho a viděl jsem vojáky, kteří z bujnosti a samolibosti se procházeli před zákopy. Ale mužná odvaha je jiná, tu poznáte podle toho, že jde ruku v ruce se ctí, s rozumem. A s odhodláním nésti následky do posledka.“

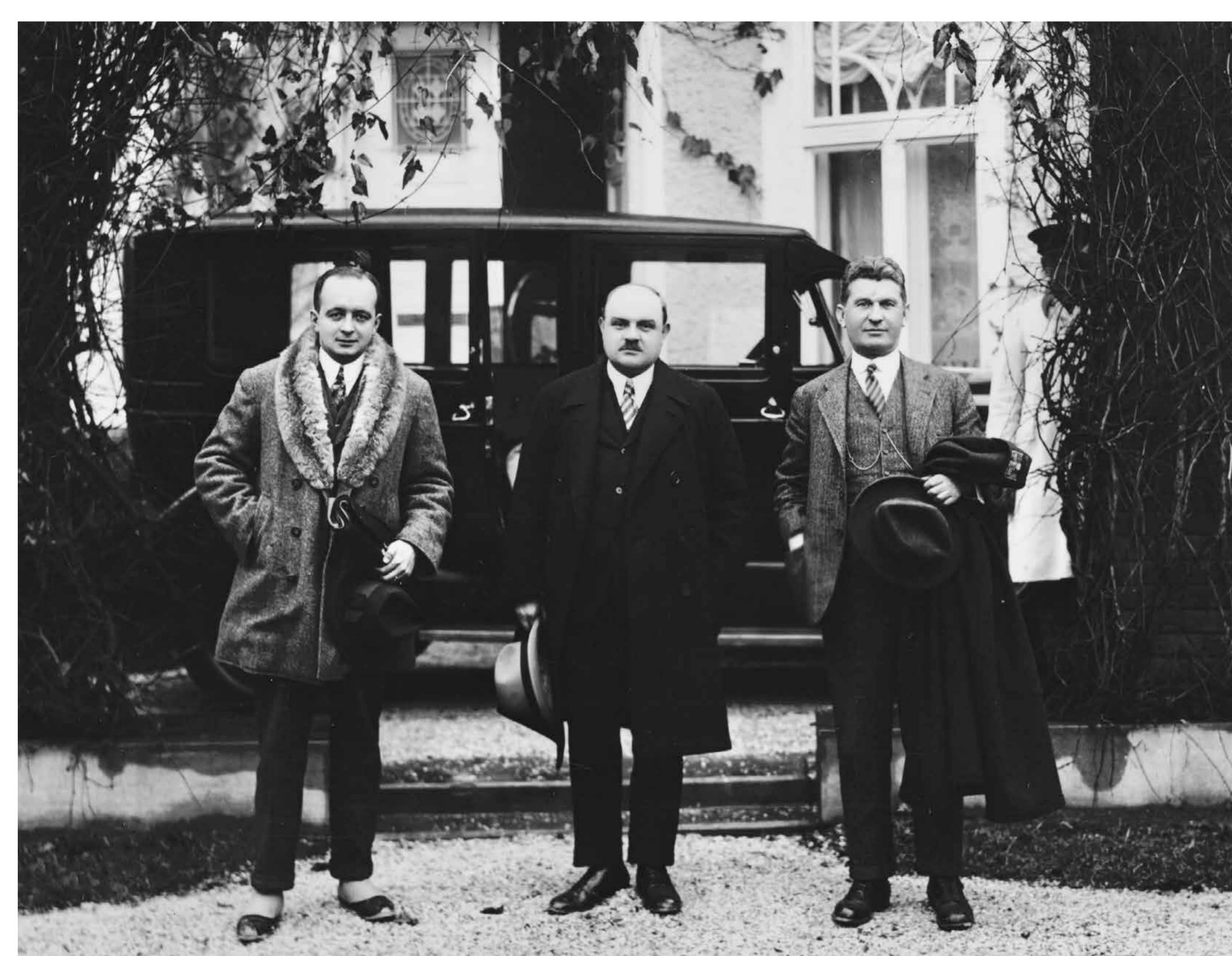

Vybudoval jsem člověka a ten vybudoval závod

Myšlení Tomáše Bati vycházelo ze zdravého selského rozumu. Baťovské zásady proto mají původ v prosté reálné úvaze, která byla přetransformovaná do motta: „Jediná možnost, jak změnit chování lidí, je osobní příklad.“

„Snaž se, chtěj být nejsilnějším, abys mohl jiné posilovat, rozumným, abys mohl jiným radit, veselým, abys mohl rozradostnit jiné. Chtěj – snaž se být ve všem dobrým, klidným, nejbohatším, abys mohl s nejširšími kruhy svých blízkých sdílet dary svého srdce, svého rozumu a své duše.“

Slova, kterými Tomáš Baťa vysvětloval podstatu odhodlaného baťovce, tedy člověka ochotného pracovat sám na sobě.

Tomáš Baťa s návštěvou továrny. (SOkA Zlín, obálka č. 14219, sign. 4_47, poř. č. 2.)

Tomáš Baťa s Hugem Vavrečkou při kontrole kávostraje v Obchodním domě Baťa, 21. 4. 1930, autor František Řehák. (SOkA Zlín, obálka č. 88, poř. č. 2.)

„Člověk, který není schopen vybudovat sám sebe, není schopen budovat a vychovávat druhé. Člověk, který v sobě nemá touhu budovat sám sebe, nemůže být pro druhé vzorem!“

„Svět Vás nebude nikdy posuzovat podle toho, kým jste mohli být, ale podle toho, kým jste se opravdu stali.“

„Člověka věřícího v sebe sama, milujícího život, překonávajícího obtíže a zanechávajícího odkaz lepší společnosti, není možné nalézt. Takoví lidé se nerodí. Takového člověka je potřeba vychovat.“

Na cestě k úspěšnému seberozvoji máte jen dvě překážky. Opravdu jen dvě. STRACH A LENOST. Chcete svůj životní úspěch podmínit těmito dvěma překážkami?“

„V disciplíně je svoboda. Disciplína je nástrojem budování sebeúcty. S překonáváním překážek roste sebevědomí.“

„Co vás Tomáš Baťa naučil?“

Josef Bruna odpověděl:
„Bezespору vytrvalosti, a hlavně nevěřit tomu, že to, co se dělá na celém světě, je to nejlepší, a zkoušet věci tak dlouho, až se práce stane dobrou a lidskou. Neustále zkoušet nové a nové, lepší cesty, nespokojit se s tím, co je, hledat zlepšení.“

Studentky Baťovy školy práce při prvomájové oslavě, 1937, autor Josef Vaňhara. (SOkA Zlín, obálka č. 6030, poř. č. 14.)

Tvořivý duch je nejcennější živel v každém podniku. Bez něj se stane podnik byrokracií.“

Desatero, jak jednat s lidmi

1. **Nebud'te otrokem mínění druhých o sobě.** Bud'te samostatní. Jednáte-li správně a čestně, nemusí vás znepokojovat cizí mínění.
2. **Nepřivlastňujte si zásluhy druhých.** Dbejte, abyste dosáhli cti vlastní prací. Lepší je malá svítlna s vlastním světlem než velké zrcadlo s cizím.
3. **Máte-li starosti a nedovedete-li se s nimi sami vypořádat,** nežalujte a nesvěřujte se nikomu jinému než tomu, kdo vám opravdu dovede pomoci.
4. **Nebud'te mezi lidmi mrzoutem.** Lidé vidí rádi jen usměvavé tváře.
5. **Chcete-li získat mezi lidmi trvalé přízně a úcty,** vyhýbejte se v rozmluvě s nimi pomluvám, úsměšku a ironii. Lidé se vyhýbají člověku, který se baví na účet druhých.
6. **Vyhňte se absolutní kritice,** nepovažujte se za neomylného soudce.
7. **Neobtěžujte nikoho zbytečnými otázkami** a nebud'te dětinsky zaujati vlastními názory.
8. **Bud'te tím, čím jste; vždy celým a stejným.** Neměňte tvář každý den. S takovými lidmi je těžký život a nemilý styk.
9. **Neupouštějte od svých zásad,** pokud jste přesvědčeni o jejich správnosti. Jednejte vždy důsledně. Vytýčte si plány a neslevujte z nich.
10. **Neposuzujte lidi podle jejich slov, ale podle jejich činů.** Nebud'te zaujati proti lidem, kteří jsou k vám méně vlídní než k jiným. Snažte se, abyste našli jejich vnitřní cenu. Drsná skořápka skrývá často dobré jádro. (Průkopník úspěšného podnikání, Baťa).

Tovární zeď. (SOkA Zlín, obálka č. 1107, poř. č. 2.)

Baťovská služba – na první místo si postavte sami sebe

Baťovská služba – pojem, který je často skloňován, ale málokdy pochopen. Pokud budete s někým mluvit o odkazu Baťa, o Tomáši Baťovi nebo o využití Baťovy soustavy řízení, mnohdy uslyšíte o tzv. baťovské službě, a to v prostém spojení: „Náš zákazník – náš pán.“

Filozofie Baťa však říká: „Nemůžeš dávat, co sám nemáš.“

Není možné projevovat službu zákazníkovi, pokud člověk neumí posloužit nejprve sobě. Chcete-li být pro ostatní přínosem, odvádět nejlepší práci a poskytovat nejlepší službu, musíte se nejprve naučit posloužit sami sobě!

Filozofie služby je rozdělena do sedmi stupňů:

- 1) Posluž nejprve sám sobě
- 2) Posluž svým blízkým a rodině
- 3) Posluž svým spolupracovníkům
- 4) Posluž svým zákazníkům
- 5) Posluž firmě
- 6) Posluž veřejnosti
- 7) Posluž životu

Tomáš Baťa při natáčení pro Foxův zvukový týdeník, 1931. (Archiv Nadace Tomáše Baťa)

Baťovské definování služby životu spočívá v neustálé snaze o zlepšení. Když se člověk denně snaží o jakékoliv i sebemenší zlepšení, je to cesta kupředu – je to služba životu. Znamená to nepřestat se snažit zlepšovat.

Tomáš Baťa se při návštěvě Masarykových škol na jaře 1931 zúčastnil her žáků v hodině tělocviku. První zleva je ředitel škol Stanislav Vrána. (SOKA Zlín, obálka č. 3046, poř. č. 2)

8 hodin spánku 8 hodin práce 8 hodin času pro seberozvoj

Kvalitní osmihodinový spánek může zvýšit pracovní výkon až o 30 %.
(Přednáška pro nadmistry, 1929.)

Pravidlo 8-8-8

Základem spokojeného života je rovnováha spánku, práce a seberozvoje.

Nejzásadnějším baťovským pravidlem je 8–8–8. Je závazné pro každého člověka jak v osobním, tak v profesním životě. Je to ideální harmonogram dne: osm hodin se kvalitně prospěte, osm hodin naplno pracujte a osm hodin se věnujte vlastnímu seberozvoji.

Baťovská služba v praxi. (Archiv Nadace Tomáše Baťa)

Základní myšlenka baťovské služby tedy nespočívá v tom, že se rozdáte pro druhé a sebe postavíte až na pomyslný konec řady, právě naopak. Podle baťovské služby musíte mít sebe na prvním místě a pak teprve můžete poskytovat službu ostatním. Služba zákazníkovi najednou dostává jiný rozměr. V situaci, kdy vy samotní jste v pořádku, máte funkční vztahy, umíte komunikovat, baví vás práce – nemáte potíže nabídnout zákazníkovi kvalitní službu. Jednoduše řečeno: pokud je z vás cítit životní energie a radost, můžete ji předávat druhým lidem.

Chod'te ven!

Věděli jste, že si Tomáš Baťa dával procházky za odměnu? Když nikam necestoval, zůstával ve Zlíně a měl dost času, chodil do továrny pěšky. Když pro něj paradoxně přijel řidič a do továrny jej odvezl autem, byla to pro něj nevyužitá část pracovního dne. Jeho zásada zněla: pokud je to možné, člověk by měl alespoň 30 minut denně strávit na čerstvém vzduchu.

Sáňkování za kruté zimy roku 1929. Zleva: slečna Doležalová, Tomáš Baťa, Marie Leopoldová Baťová, Marie Tomášová Baťová. (SOKA Zlín, obálka č. 69, poř. č. 1)

Prvomájová oslava, 1932, autor Josef Vaňhara. (SOKA Zlín, obálka č. 6041, poř. č. 1)

Baťa o turistice

„Milujte pohyb.

Milujte změnu.

Posilujte duše své dalekými obzory.

Poznávejte svoji vlast a věnujte ji své nejlepší síly.

Poznávejte cizinu a přinášejte si domů nové poznatky, nová hlediska, nové názory.

Chtějte celou svou bytostí, aby naše republika byla spravedlivou, bohatou hmotně, bohatou lidmi zdravých hrudí, zdravého životního názoru.

Cestujte.

Na cestu si kupte naše boty.“

(Baťova služba veřejnosti, 21. srpna 1926)

Baťovská filozofie ctíla zásadu, že člověk potřebuje životní rovnováhu mezi fyzickou a duševní prací. Lidem, kteří pracovali na dělnických pozicích, bylo doporučováno trávit volný čas odpočinkem a aktivitami, které rozvíjely jejich duševní obzory. Naproti tomu člověku, který pracoval mentálně a výsledky jeho práce byly nehmotné, většinou v podobě čísel, tabulek a písemných dokumentů, se doporučovalo mít aktivní fyzicky náročnou dovolenou, aby se unavilo tělo a odpočinula si mysl.

Baťa na otázku, jak nejraději užívá volný čas

Svoji jarní dovolenou trávím tím, že opustím práci v průmyslu a věnuji se čistě práci rolnické. Seču, suším, svážím seno, přičemž největším požitekem pro mě jest fyzická práce. Pracuji přitom ovšem narovno s polními dělníky. Jsem přesvědčen, že zdravý muž, který pracuje po celý rok duševně a není mu dopřáno konati fyzickou práci, osvěží své nervy nejlépe, když na zdravém vzduchu v jiném prostředí zaměstnává se jinou prací, než jakou konal po dobu 11 měsíců, a stráví dobu své dovolené při fyzické práci ovšem takové, při které své potní dírky náležitě pročistí, jak může.

Jindy užívám své dovolené ku delším zahraničním ovšem obchodním cestám. Na cestě spojené jmenovitě s delší mořskou plavbou si nervy dokonale odpočinou. Moře dává málo podnětu ku intenzivní činnosti duševní, telegrafy a telefony dají člověku pokoj, až na bezdrátovou telegrafii.

O užívání denního času mohu já málo říci, takového času mně zbude zřídka a nemohu proto svými zkušenostmi posloužiti.

V dokonalé úctě Tomáš Baťa

(odpověď do Národních listů, 19. prosince 1921)

Svobodný člověk je vzdělaný a bohatý

Tomáš Baťa si přál, aby v továrně pracovali lidé svobodní. Svobodného člověka definoval jako vzdělaného a bohatého. Brožura *Do nové práce*, kterou obdržel každý nově přijatý pracovník firmy Baťa, obsahovala také upozornění, že by se každý nový zaměstnanec měl neustále vzdělávat a rozšiřovat svůj duševní potenciál. Celoživotní vzdělávání a finanční gramotnost se staly základem baťovské firemní kultury. Člověk, který má dostatek financí, nechodí do práce jen kvůli mzdě a ten, který má vzdělání, nemusí v zaměstnání zůstat jen proto, že by jinde nenašel uplatnění. Tito lidé chodí do práce, protože chtějí, ne proto, že musí. Takové lidi si Baťa v továrně přál.

Vzdělanost považoval za jednu z nejsilnějších konkurenčních výhod firmy. Jeho snahou bylo, aby se v dětech od útlého věku vzbuzovala touha po informacích a neustálém objevování něčeho nového. Na těchto principech také vzniklo baťovské experimentální školství.

Tomáš Baťa se zahraničními studenty Sterling School Chicago při exkurzi v továrně. (Z. Pokluda, *Ze Zlína do světa*, 2019)

Studenti Baťovy školy práce z Polska, 1934, autor Josef Vaňhara. (SOKA Zlín, obálka č. 4555, poř. č. 1.)

Baťova škola práce pro mladé ženy, 1933, autor Josef Vaňhara. (SOKA Zlín, obálka č. 4442, poř. č. 2.)

„Každý krejcar, který vydáme na účelné vybudování školy, se nám mnohokrát v životě vrátí, a to nejen na nevypočitatelných požitcích mravních, ale i na zvýšeném blahobytu.“

„Nebude u nás pokroku ve školství, pokud nebudeme mít aspoň několik učitelů, kteří ze svého učitelování zbohatli, kteří se stali milionáři a kteří mohou z vlastních prostředků, a ne z prostředků nasbíraných, poříditi si všechno, co potřebují ke svému vývoji a ke své vědecké práci.“

Emil Zátopek, absolvent Baťovy školy práce. (SOKA Zlín, obálka č. 14614, sign. 408, poř. č. 12.)

Baťa o vnímání příležitostí k učení

„Uchovejme si srdce otevřená pro poučení, ať přichází z kterékoliv strany. Nikdo na světě není dosti moudrým a neví všechno. Upínejme svou mysl a vůli ke všemu, co je před námi a nad námi. Vůle vyrovnat se jim, zjistit příčiny úspěchu a osvojit si je, nás táhne vzhůru. Snaha znevažovati a snižovati ty, kteří jsou před námi, nám nepomůže nahoru, ale ještě k hlubšímu úpadku.“

Obchodní dům Baťa na náměstí Práce a budova tržnice, 1937, autor Josef Vaňhara. (SOKA Zlín, obálka č. 5376, poř. č. 2.)

Baťa a jeho vztah k výzkumu

„Výzkumné oddělení má také za účel zjednodušit výrobu, tím snížit režie a nalézt nové cesty ke zvýšení mezd. Je nyní třeba, aby každý náš zaměstnanec u stroje či psacího stolku přemýšlel o své práci a zkoumal, zdali by bylo možné docílit v jeho oboru nějakého zlepšení nebo zjednodušení práce, buď opravou stroje, lepším zorganizováním postupu výroby nebo změnou materiálu, výrobních pomůcek atd.“

Návrhy může podávat každý a sice písemně na předepsaných tiskopisech, které na požádání obdrží v informační kanceláři. Jest třeba:

1. Aby každý výzkum nebo návrh byl zapsán na tiskopis a byl popsán jeho účel.
2. Jak si navrhovatel představuje provedení ve skutek.
3. Jak si navrhovatel představuje, že by se jeho návrhem ušetřilo.“

„Sebekázni se neučí z knih. Učí se životem a může se ji naučit každý. Každý den je školou, každá příležitost je učením.“

Tomáš Baťa s ředitelem Stanislavem Vránou při návštěvě pokusné měšťanské školy ve Zlíně v červnu 1931, autor František Evják. (SOKA Zlín, obálka č. 2038, poř. č. 2.)

Vzdělávání a seberozvoj byly také dvě z věcí, které firma od svých spolupracovníků vyžadovala. Ukázka z brožury *Do nové práce* (1927):

Závod od vás vyžaduje:

- věrnost,
- výkonost,
- přesnost v práci i čase,
- zlepšování osobních schopností,
- vzestup osobního majetku.

Tomáš Baťa na návštěvě živnostenských škol v roce 1931. (SOKA Zlín, obálka č. 139, poř. č. 2.)

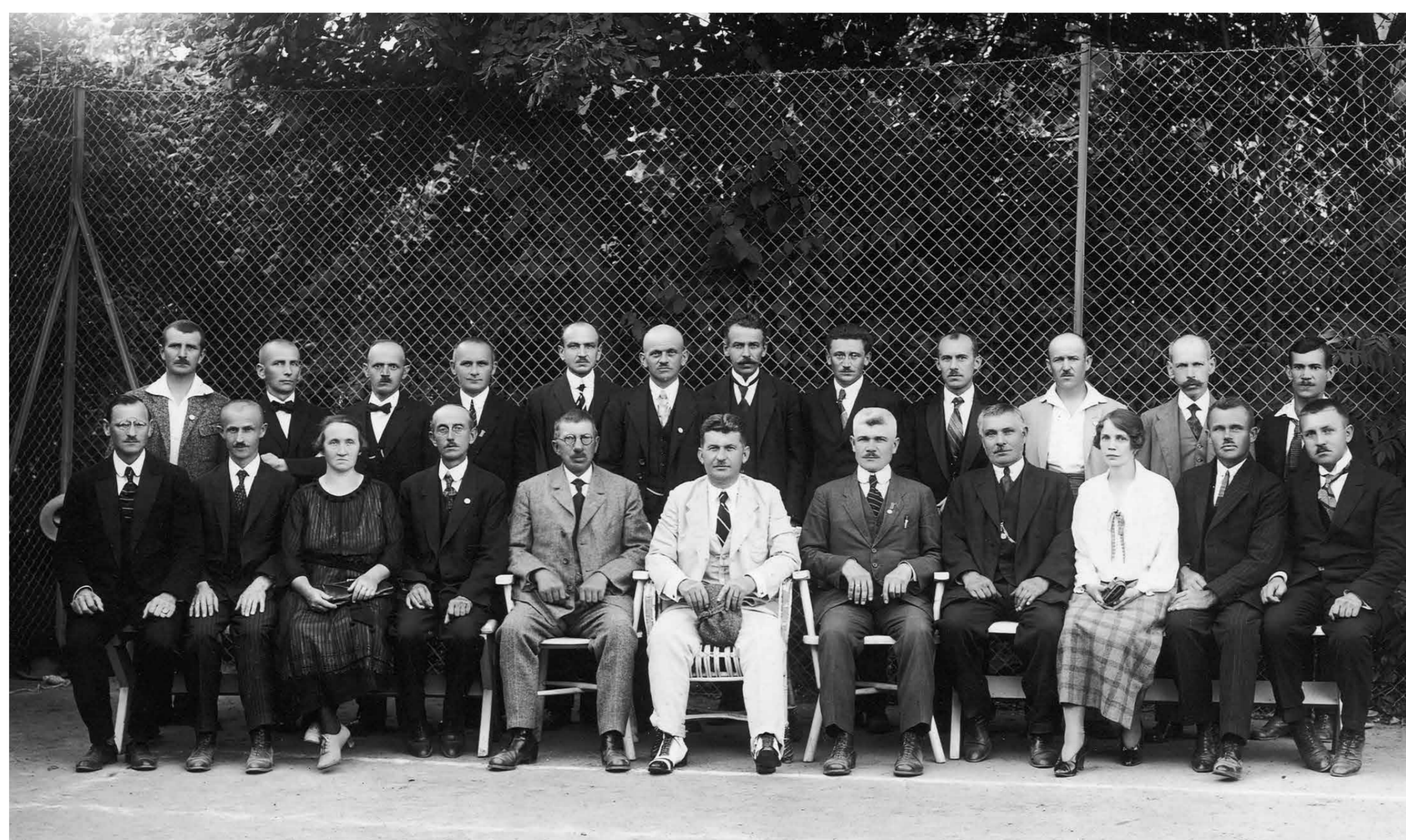

Zvolení do veřejné funkce je projevem nejvyšší důvěry. Nezklamte ji!

Tomáš Baťa zastával funkci starosty města Zlína v letech 1923-1932. Jeho hlavní motivací k výkonu veřejné služby byla snaha zabránit plýtvání obecními penězi. Založil stranu Baťovci a zaujal místo v polovině kandidátní listiny. Následně, po vyhraných volbách, byl zastupitelstvem zvolen do funkce starosty města. Jedno z jeho prvních rozhodnutí na radnici bylo, že nikdo z Baťovců nedostane odměnu za práci pro město, a to s odvoláním na skutečnost, že firma je platí dostatečně dobře a odměnou je jim důvěra, kterou do nich voliči vložili. Na radnici zavedl stejné principy jako v továrně – například transparentní účetnictví a jeho zveřejňování!

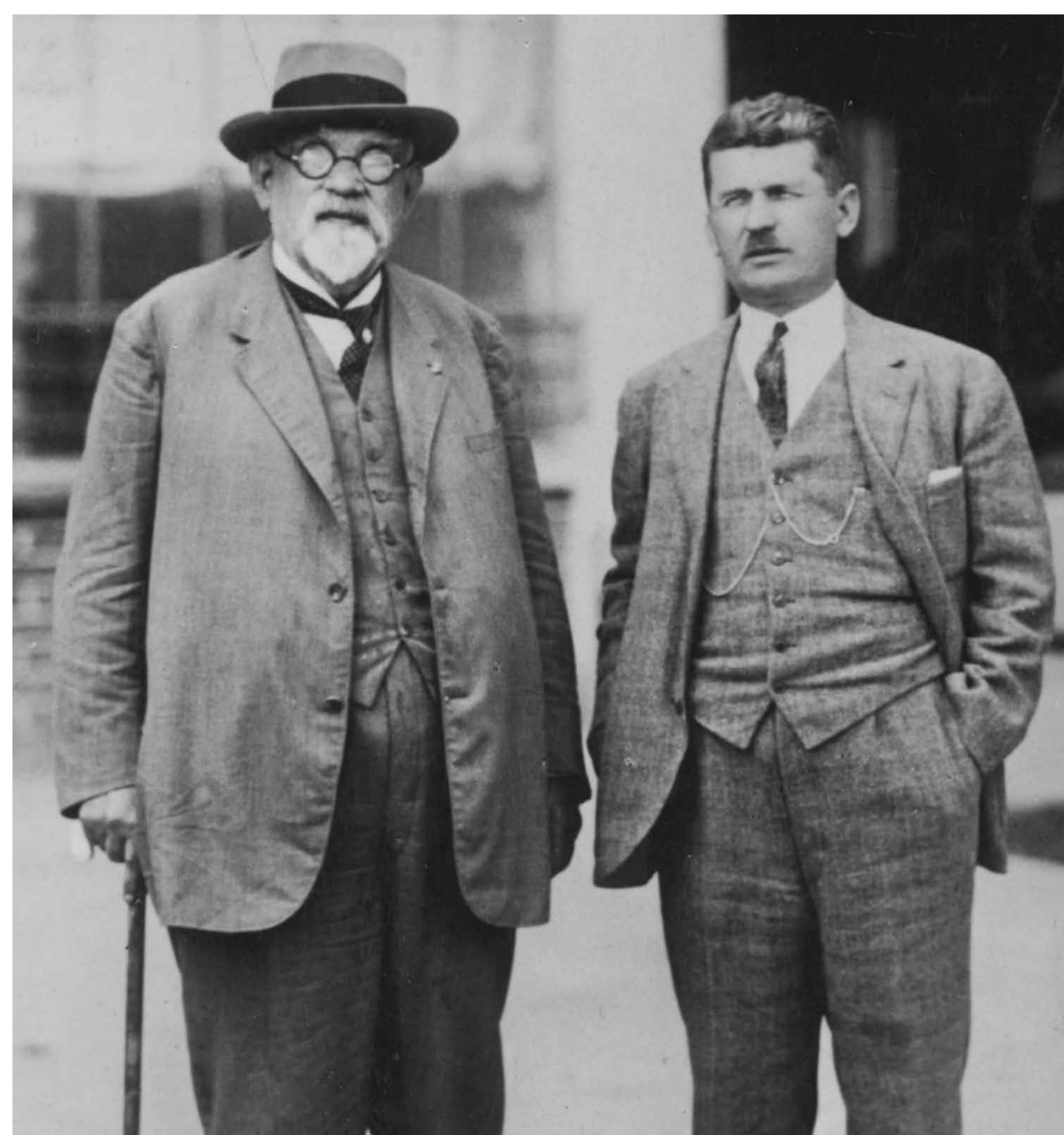

Tomáš Garrigue Masaryk ve společnosti Tomáše Bati při své návštěvě ve Zlíně dne 24. 6. 1928, autor František Řehák. (SOkA Zlín, obálka č. 6447, poř. č. 1.)

Tomáš Baťa a členové městského zastupitelstva. (Archív Nadace Tomáše Bati)

„Mé drahé – obecní svaté.“

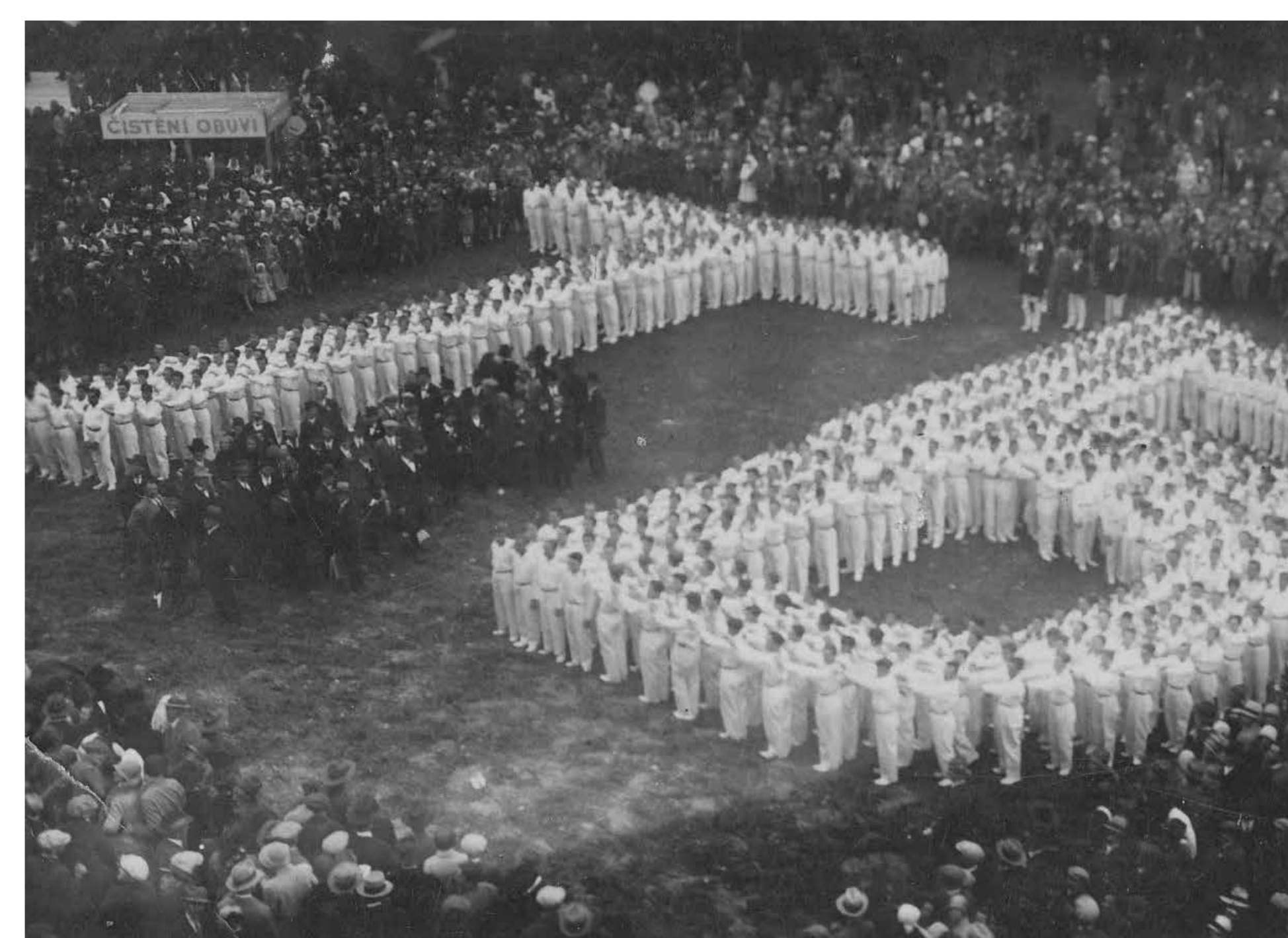

Tomáš Baťa s Františkem Křížkem. (SOkA Zlín, obálka č. 67, poř. č. 1.)

Tomáš Baťa s Marií a ministrem financí prof. Judr. Karlem Englišem v Luhačovicích v červnu 1932, autor Motal. (SOkA Zlín, obálka č. 144, poř. č. 1.)

„V našem hospodářském a veřejném životě neuplatnilo se doposud jedno platidlo. Jmenuje se čest. Mnozí lidé jsou přesvědčeni, že za peníze lze dostat všechno. To není pravda. Mnohem více lze dostat za čest.“

Studenti Baťovy školy práce se formují do iniciál TB. (Soukromý archiv)

Tomáš Baťa s účastníky celostátního sjezdu Spolku československých inženýrů a architektů (SIA), 1932, autor Josef Vaňhara. (SOkA Zlín, obálka č. 142, poř. č. 1.)

Program strany Baťovců v roce 1923

V rámci firmy Baťa se ctíla zásada, že obsah každého důležitého dokumentu by se měl vejít na jeden list. Stejně tomu bylo i u prvního volebního programu strany Baťovců – bylo jednoduše vypsáno osm bodů, k jejichž splnění se strana zavazovala. Po čtyřech letech vystoupil Tomáš Baťa před občany, všechny body znovu přečetl a vždy doplnil. Stalo se, jen jednou, u bodu č. 8, řekl Nestalo se a doplnil proč.

1. Opatřit obci půjčku za levný úrok 4 procenta.
Stalo se.
2. Zařídit na vlastní náklady pro Zlín a Paseky síť střídavého proudu.
Stalo se.
3. Příkladit se, aby ve Zlíně úřadoval co nejdříve silniční okresní výbor.
Stalo se.
4. Zřízení cest a kanalizace pro nové závodní čtvrti zaplatit sami.
Stalo se.
5. Starat se o čištění ulic na vlastní náklad.
Stalo se.
6. Každou smlouvu uzavřenou s obcí uveřejnit.
Stalo se.
7. Všichni ti, kteří budou zvoleni na kandidátku zaměstnanců firmy T. A. Baťa, budou pracovat zdarma.
Stalo se.
8. Každý účet, který za naše dodávky podáme obci, uveřejníme.
Nestalo se, protože jsme obci všechno dodávali zdarma.

„Až vy, mladí podnikatelé, dopracujete se ve svém podnikání k bohatství a moci, pamatujte na slova Kristova: ‚Ten, kdo nejmocnější z vás chce být, ať jest služebníkem vašim.‘ Pamatujte, že vaše síly, vaše schopnosti patří veřejnosti. Pamatujte, že majetek, obíhající peníze ve vašem závodě, má pro vaše spolupracovníky tutéž důležitost, jako asi krev ve vašem těle pro vás.“

Tomáš Baťa (12. července 1933, Zlín, č. 28)

Hugo Vavrečka a Tomáš Baťa o hospodářské krizi

„Od roku 1929 až do jeho smrti diskutovali jsme velmi často o hospodářské krizi, co by se mělo podniknout k jejímu zmírnění jak v našem státě, tak mezinárodně.“

V závěru několikastránkových přepisů rozhovorů mezi Hugem Vavrečkou a Tomášem Baťou vzniklo Desatero hospodářské politiky:

1. Naprostá solidarita soukromého hospodářství se státem.
2. Odpovědnost hospodářských vůdců před veřejností.
3. Zrušení nebo alespoň podstatné snížení cel základních výrobních statků.
4. Snížení cen nejdůležitějšího zboží spotřebního a výrobního, především staviv, železa a cementu.
5. Zlevnění úvěrů, zejména úvěru pro zemědělství.
6. Zachování dnešní mzdové úrovně.
7. Úspornost ve státním hospodářství.
8. Cílevědomá investiční činnost státní.
9. Reforma železniční správy.
10. Zdokonalení dopravy silniční.

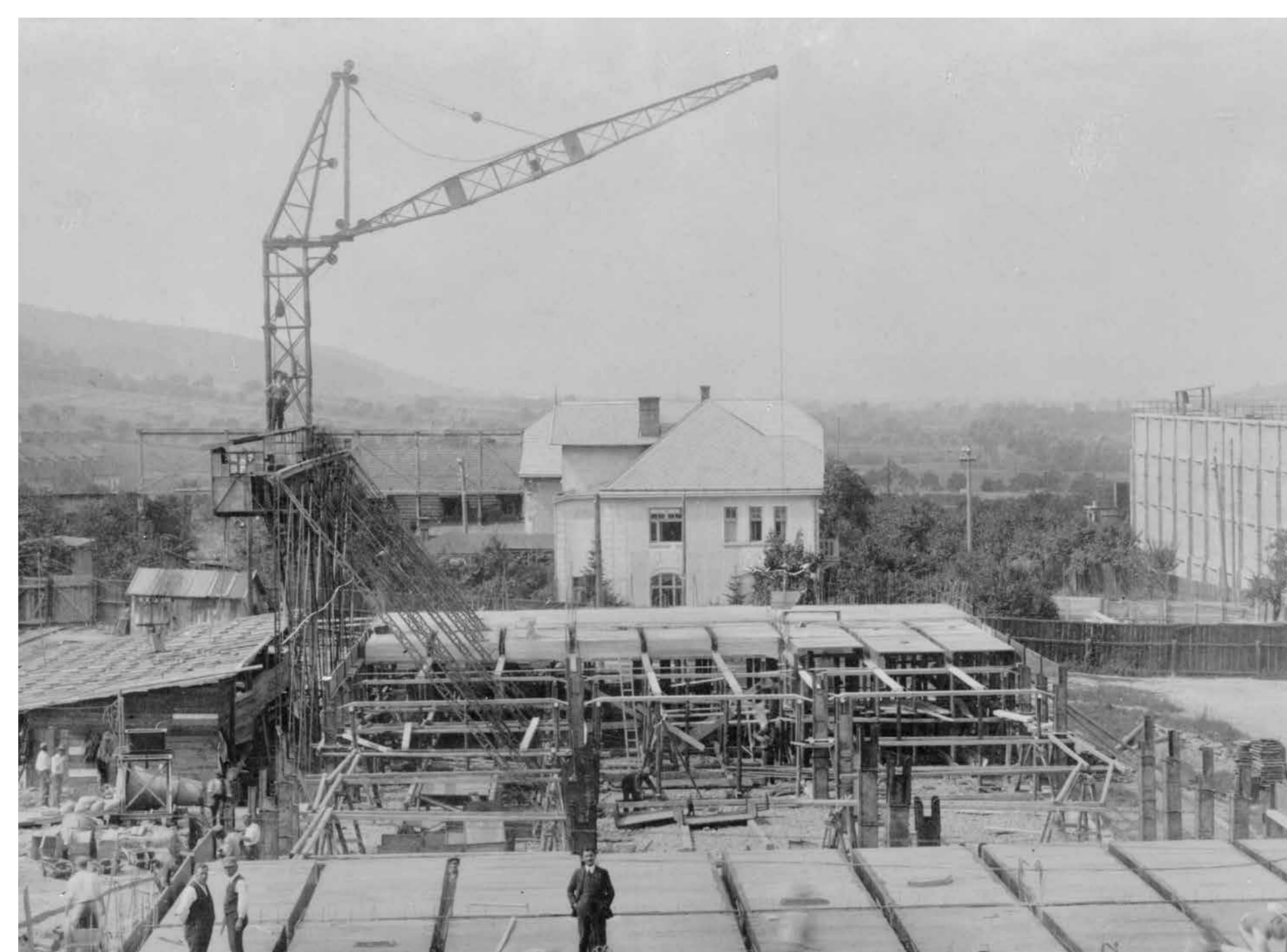
Moderní zahradní město

Tak jako v továrně i ve městě apeloval Tomáš Baťa na prostředí; to mělo být čisté, vzdušné a příjemné. Podmínky, v nichž lidé pracují, tvoří a žijí, mají přímý vliv na výsledky jejich práce. Přál si, aby lidé trávili život v prostředí, ve kterém se cítí dobře a které je inspiruje. Jeho vize byla naplněna skrze ideu zahradního města: „Svobodný občan potřebuje ku svému rozvoji prostor... Proto stavíme naše obydlí prostorná a volná na všechny strany. Proto chceme zahradní město.“

Myšlenka zahradního města se rozvinula v propracovanou studii, která citlivým způsobem oddělovala pracovní, nákupní, společenskou i obytnou zónu tak, aby společně tvořily kontinuální a přirozený celek. Koncepce města se musela podřizovat zásadám zdravého bydlení a sloužit občanům. Nikdy tomu nemělo být naopak – aby se město rozvíjelo na úkor kvalitního životního stylu.

Obchodní dům Baťa na náměstí Práce a budova tržnice, 1937, autor Josef Vaňhara. (SOkA Zlín, obálka č. 5376, poř. č. 4.)

Tomáš Baťa uprostřed staveniště bývalé 8. budovy, 1924-1926, autor František Řehák. (SOkA Zlín, obálka č. 997, poř. č. 2.)

František Lydie Gahura se svým dílem, bustou Tomáše Bati, 1932, autor Josef Vaňhara. (SOkA Zlín, obálka č. 2100, poř. č. 1.)

Gahura a Baťovo vnímání krásy

Architektka Františka Lydie Gahuru občas trápilo, jak Tomáš Baťa vnímal krásu: „Není potřeba člověku krásných soch, ale je potřeba, aby jedl na krásných talířích, ty talíře aby ležely na krásném stole, ten stůl aby stál v krásném pokoji, ten pokoj aby byl v krásném domečku, ten domeček aby byl v krásné zahradě a ta zahrada aby byla v krásném městě.“ Údajně spolu vedli tento rozhovor během prázdnin, po prvním roce Gahurova studia.

Baťa promlouvá ke Gahurovi

„Průmyslový pracovník, který jest při své práci služebníkem, stává se součástí kolektivu; musí mít takové bydlení, aby se mohl doma cítit králem.“

Tomáš Baťa při prvomájové oslavě, 1930. (Archiv rodiny Baťa)

Baťovy závody – pohled z 11. budovy na nádvoří závodů při polední přestávce, 1936, autor Josef Sudek. (SOkA Zlín, obálka č. 4302, poř. č. 2.)

Baťův pocit ze zlínských čtvrtí

„Návštěva naší rodinné čtvrti je pro mne duševním osvěžením. Pohled na provětraná, čistá obydlí a dobře živěné, zdravé děti plné života jsou mou největší útěchou a odměnou za mou práci. Jediná trampota, se kterou se setkávám, spočívá v tom, že znám málo manželek našich spolupracovníků a nemohu je proto při setkání pozdravit jménem.“
(29. května 1926)

Batova továrna v zahradách, 1936, autor Josef Sudek. (SOkA Zlín, obálka č. 4272, poř. č. 1.)

„Zlín má 70 holičů, největší počet ze všech živností. Ku životnímu standardu zlínských pracovníků patří býti denně oholen.“
(Zápisky o Zlíně)

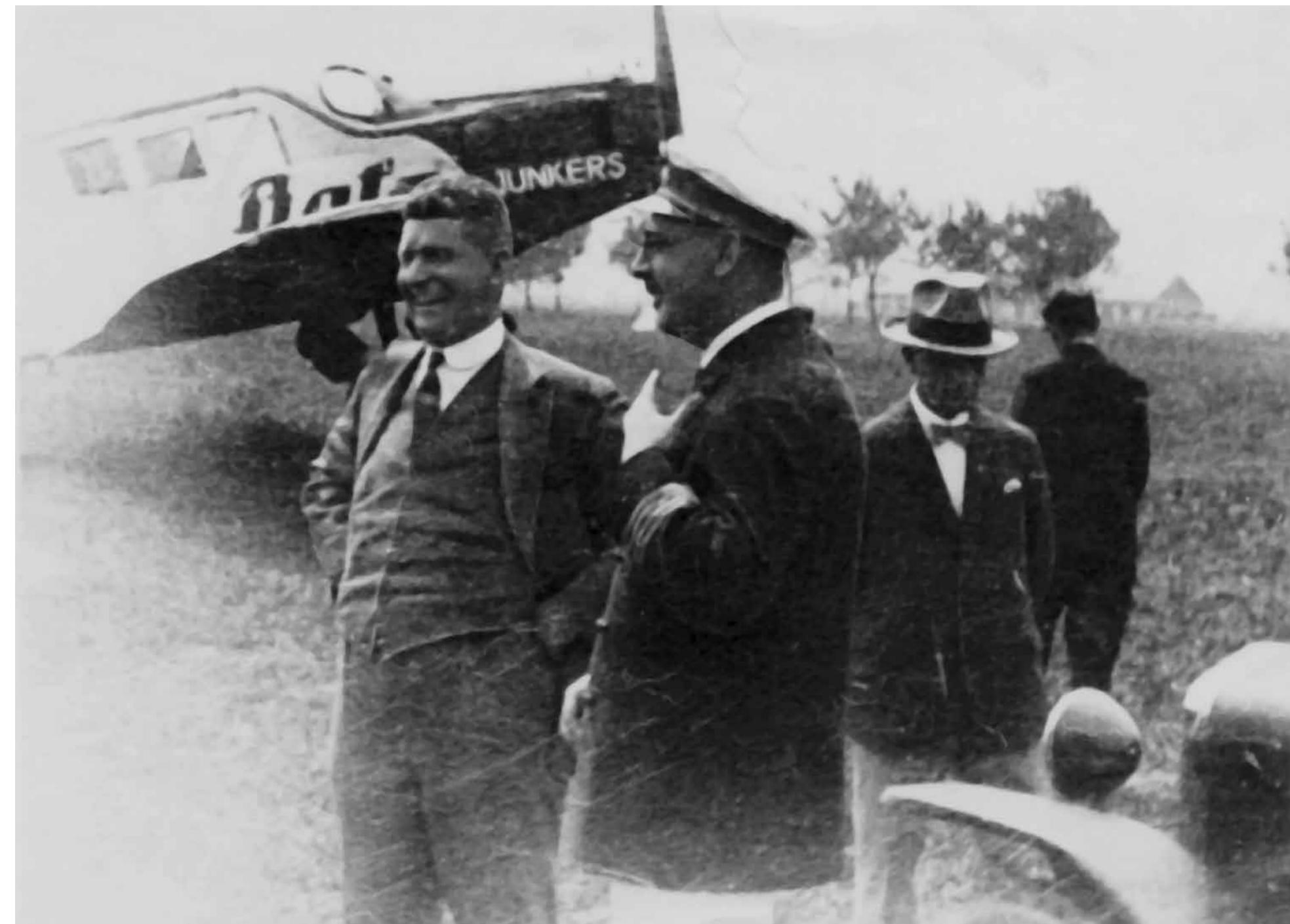
„Účelem velkého Zlína je blahobyť jeho obyvatelstva.“

„Není nic krásnějšího než to, když člověk může najít útočiště ve vlastním domě a může si odpočinout na vlastní zahradě, kde slunce svítí jasněji než kdekoliv jinde.“

„Jediná továrna, v níž si troufá dojížděti dělník do práce vlastním autem, aniž se musí obávat, že bude pomlouván svými bližními.“
(Zápisky o Zlíně)

Globální podnikatel s lokálním smýšlením

Tomáš Baťa při obchodní cestě u svého Junkersu. (SOkA Zlín, obálka č. 14223, sign. 8_17 poř. č. 20.)

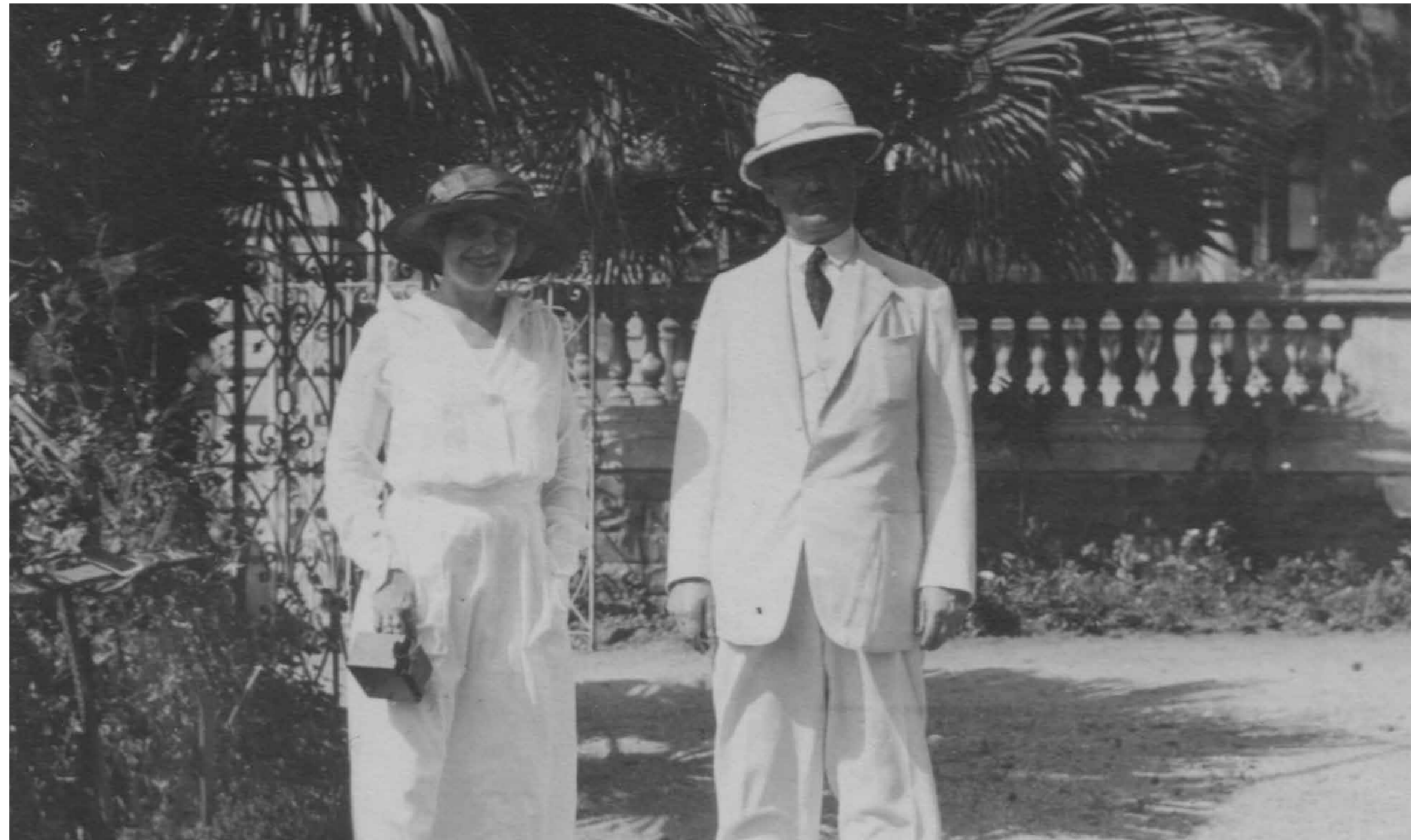

Tomáš a Marie Baťovi v Indii, 1925. (Archív rodiny Baťa)

Od roku 1918 zakládal Tomáš Baťa v zahraničí sesterské společnosti, prodejny a továrny. Vyrostly v USA, Anglii, Egyptě, Francii, Indii, Senegal, Brazílii, Singapuru, Etiopii a mnoha dalších zemích. V roce 1932 zaměstnával 31 000 pracovníků v 56 zemích na 4 kontinentech. Řídil globální podnik. Ve světovém tisku ho označovali shoe king – roi de la chaussure – Schuhkönig...

Čínský velvyslanec T. T. Pching navštívil Zlín, 1929. (SOkA Zlín, obálka č. 77, poř. č. 2.)

Tomáš a Marie Baťovi v Indii, 1925. (Fotoarchiv rodiny Baťa)

Baťa a Ford

„Mezi podnikáním Tomáše Bati a Henryho Forda je podstatný rozdíl. Henry Ford byl zásady, že podnikatel se má starat o to, aby měl dělník v dílně ty nejlepší pracovní podmínky a byl dobře zaplacen, že však není povinností podnikatele, aby se staral o to, jak dělník za vydělané peníze žije.

Naproti tomu Tomáš Baťa sice shodně s Henrym Fordem stará se o to, aby dělníci pracovali v dílně za nejlepších a nejpříjemnějších podmínek, aby dosahovali nejvyšší mzdy, avšak ukládá podniku další povinnost, aby se staral o to, aby dělník za vydělané peníze dostal co nejvíce a mohl vésti co nejlepší rodinný život. Proto také Tomáš Baťa stejnou péčí, jakou věnoval svým výrobám, věnoval také životním podmínkám, ve kterých jeho zaměstnanci žili.“ (7. června 1924)

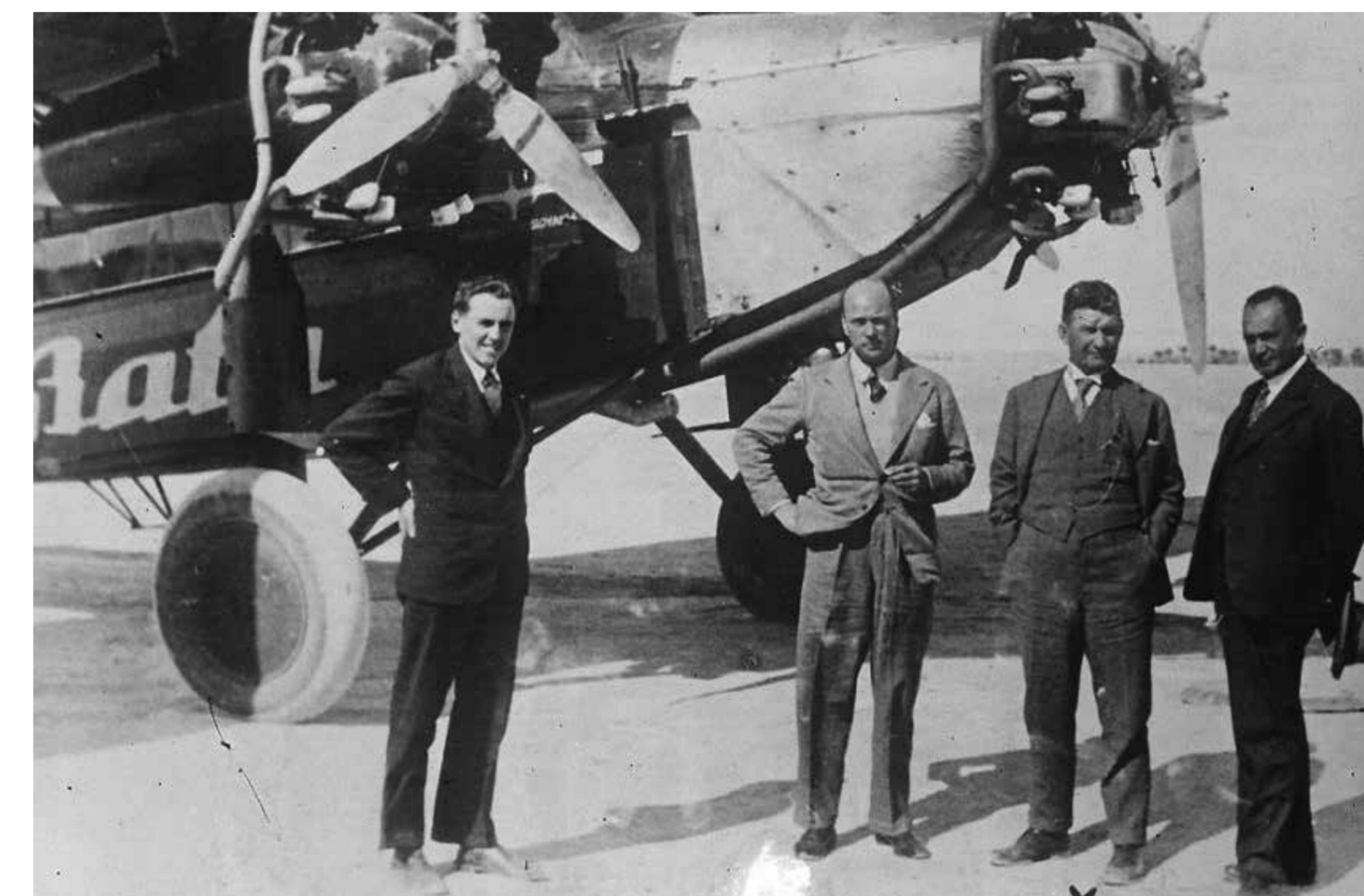
Agitace na obchodním domě ve Zlíně. Silný export – silný stát. (SOkA Zlín, obálka č. 6030, poř. č. 61.)

Tomáš Baťa provází exkurzi členů Amerického výboru spolku dolnorakouských živnostníků a průmyslníků, 1927, autor František Evják. (SOkA Zlín, obálka č. 2003, poř. č. 1.)

Baťa o svém postoji k podnikání

„Já bohatství pro sebe nepotřebuji. Považuji se za správce svého jmění. Pro své účely soukromé vydávám méně nežli mnohý můj zaměstnanec. Každé nově získané jmění rozmnožuje pouze moji povinnost, spravovati je ku prospěchu jiných. Nově získaným jměním mohu rozšířiti jenom životní úroveň svých zaměstnanců, ne však životní úroveň moji. K tomu, abych kryl životní potřeby své rodiny, stačilo by práce nepoměrně méně, než kolik jí vykonávám.“

Momentka z cesty do Indie, 1931-1932. (SOkA Zlín, obálka č. 3047, poř. č. 2.)

Odpočinek během cesty do Indie, 1931-1932. (SOkA Zlín, obálka č. 167, poř. č. 2.)

Baťa a jeho vnímání konkurence

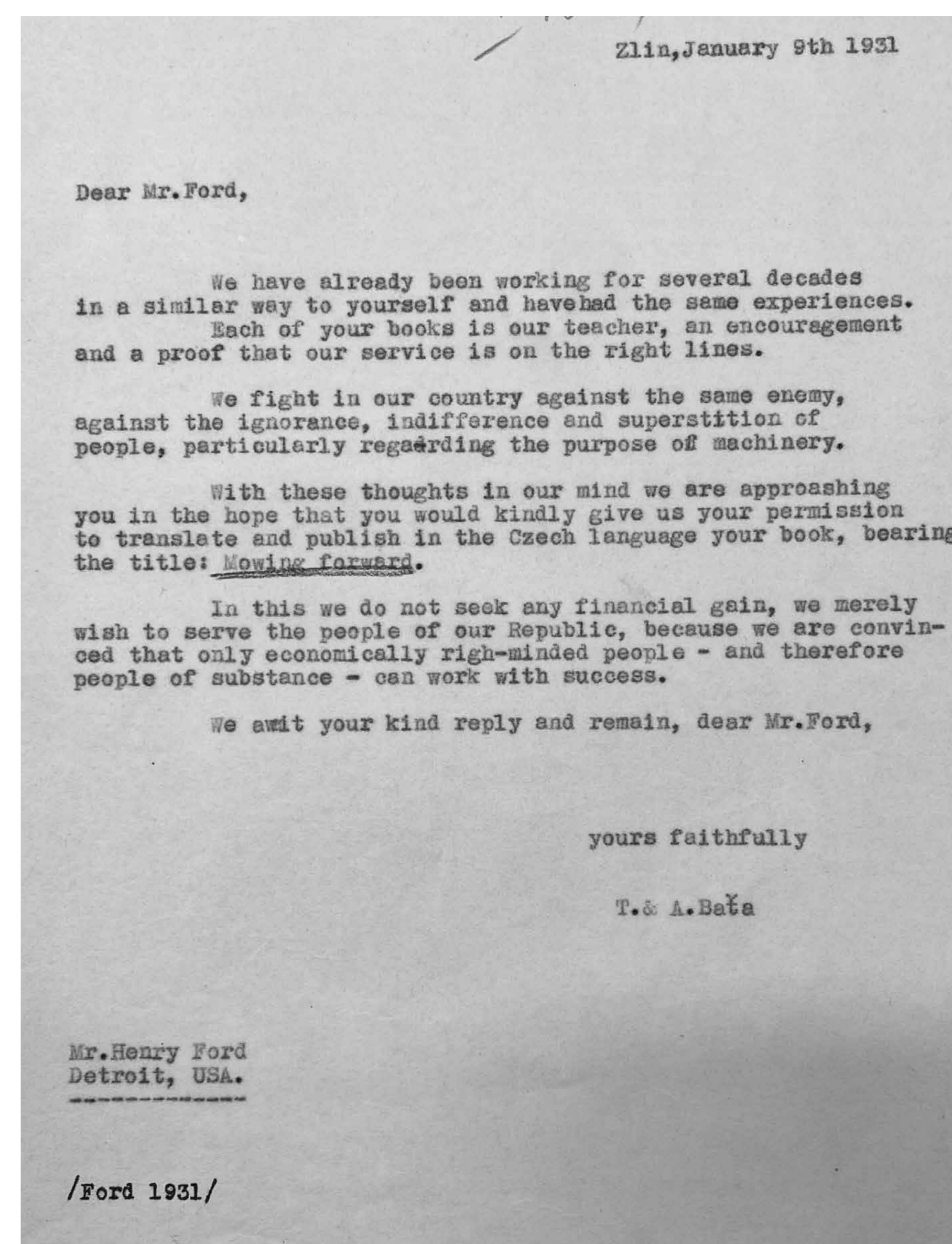
„Ještě nikdy nezbohatl ten živnostník, jehož ústa oplývala pomluvami a srdce závistí nad úspěchy druhých, který dokázal mistrně odkrývat chyby svého konkurenta. Avšak nikdy se nepovede špatně tomu, jenž svým zákazníkům podává své služby se slovy srdečné zdvořilosti a jehož oči dokáží zpozorovat u konkurenta spíše jeho dobré nežli špatné stránky, aby z nich mohl míti užitek.“

O metodách, které Tomáš Baťa rozvíjel v továrně, psala mnohá světová média včetně listu *New York Times*. Baťa zaujal také svou obchodní cestou do Indie a všeobecně svým přístupem k podnikání a životu. Pro svět se stal inspirativním lídrem.

Daily Mail, 11. 1. 1932: Mr. Thomas Bata, the Czecho-Slovak millionaire boot manufacturer, has completed his plans for the construction of a new industrial city in England...

Daily Mail, 11. 1. 1932: Tomáš Baťa, československý průmyslník vyrábějící miliony párů obuvi, dokončil své plány na výstavbu nového průmyslového města v Anglii...

Dopis Fordovi

(SOkA, archiv Františka Xavera Hodáče)

Vážený pane Forde,

již několik desetiletí pracujeme podobným způsobem jako Vy a máme stejné zkušenosti. Každá z Vašich knih je pro nás inspirací, povzbuzením a důkazem, že naše služba se ubírá správným směrem.

V naší zemi bojujeme proti stejnému nepříteli: nevědomosti, lhostejnosti a pověrčivosti lidí, zejména pokud jde o účel strojů.

Proto se na Vás obracíme s nadějí, že nám dáte laskavé svolení k překladu do českého jazyka a vydání Vaší knihy s názvem *Moving Forward* (*Cesta vpřed*).

Neusílujeme tím o finanční prospěch, jen chceme sloužit lidem v naší republice, protože jsme přesvědčeni, že pouze správně ekonomicky smýšlející - a tudíž nepostradatelní - lidé mohou úspěšně pracovat.

Těšíme se na Vaši laskavou odpověď a zůstáváme s úctou,

T.&A.Baťa

Obklopte se těmi nejlepšími!

Mezi největší schopnosti Tomáše Bati patřilo bezesporu to, že se dokázal obklopit lidmi, kteří byli výjimeční ve svém oboru. Vždy si velmi pozorně a rád vyslechl názory odborníků a specialistů, snažil se maximálně pochopit problematiku, kterou chtěl řešit a spolupracoval s těmi nejlepšími.

Od roku 1925 díky němu přicházelo do továrny i institucí ve městě stále více lékařů, pedagogů, advokátů, zkušených inženýrů, nových architektů a dalších vysoce kvalifikovaných odborníků. Zlín se rychle měnil v město s početnou vrstvou vzdělaných lidí. Baťa uznával pouze takové odborníky, za které mluvily výsledky jejich práce.

Mezi významné osobnosti, se kterými se přátelil, patřili Tomáš Garrigue Masaryk, Karel Engliš, František Hodáč, Alois Rašín, František Křížík, Hugo Vavrečka, Karel Čapek, Dušan Jurkovič a mnozí další.

Blízkých spolupracovníků Tomáše Bati, kteří tvořili fenomén Baťa, byly desítky. Jednalo se o výjimečné osobnosti a odborníky, mezi které se řadili Josef Blažek, Dominik Čiperka, Jan Antonín Baťa a nespočet dalších.

Tomáš Garrigue Masaryk s Tomášem Baťou, 1928. (Soukromá sbírka)

Josef Hlavnička s Dominikem Čiperou, 1939, autor Spáčil. (SOKA Zlín, obálka č. 3419, poř. č. 1.)

„Učme se od nejlepších!“

Tomáš Garrigue Masaryk o Tomáši Baťovi

První československý prezident ocenil celosvětový přesah firmy Baťa i při osobním setkání s Tomášem Baťou ve Zlíně v roce 1928.

„Pan prezident byl veselý člověk a měl rád vtipné řeči. Sám v dobré chvíli sršel vtipem. Když v neděli 24. června 1928 odpoledne přijel na návštěvu do Baťových závodů, hovořil s Tomášem Baťou o podnikavosti a pochvaloval mu jeho dílo. Uprostřed řeči povídá: ‚Nemusím vám zvláště přát, abyste pokračoval. Jste jeden z lidí, kteří nemohou nepracovat, nepodnikat. Znáte přece anekdotu: Když přišel Kolumbus do Ameriky, už tam byl Čech. Dnes je nové vydání této anekdoty: Kam se přijde, tam je Baťa.‘“

Dominik Čiperka o vztahu Tomáše Bati k učení

„Tomáš Baťa trval na stanovisku, že od každého člověka se lze učit. Velmi často vyslechl cizí mínění, i když si svoje přitom nechal pro sebe. Byl vysoce vzdělaný člověk. Nežli začal stavět, naučil se všem zásadám statiky, takže prováděl původní statické výpočty betonových budov. Za svůj úspěch vděčil své pracovní metodě, svému soustředění na jedinou věc – vyrábění bot. Když pracoval na nějaké věci, nezajímal se o nic, co by ho od ní odvrátilo. Často citoval výrok Carnegieho: ‚Dejte všechna vajíčka do jednoho košíčku a zahřívejte je.‘“

Jan Antonín Baťa. (Soukromá sbírka)

Jan Antonín Baťa o Tomášových očích

„V jeho očích bylo všecko. Stačilo se mu vždy podívat do očí a člověk hned věděl, na čem je. Třebaže tvář jeho ještě nenaznačovala, co přijde, oči mluvily jasně. Vždy jsem věděl, zda je nadšen, pobouřen nebo zklamán. Byl mužem opravdovým a nemohlo tomu být jinak. Ty jeho oči by ho prozradily.“

Baťa píše Karlu Čapkovi

„Trvám na tom, že nejvyšší cností jest mužnost a že publicista, který má ve svém programu vychovávat lidi ke ctnosti, musí odmítnout spolupráci s člověkem, který své spolupracovníky ujišťuje svým přátelstvím a svým souhlasem, a přitom za jejich zády, kryt anonymitou, je přepadá. A to ty spolupracovníky, s kterými sdílí jedno přístřeší a se kterými se dělí o plody společné práce. Takový muž si zaslouží opovržení.“

Záleží mi na tom, aby lidé ve Vašich kruzích si uvědomili, že takové počínání jest nedůstojné dospělých mužů a prosím, abyste byl tak laskav a sdělil mi svůj úsudek o této záležitosti.“

(14. září 1926. Baťův postoj k anonymním dopisům přicházejícím do redakce Přítomnosti)

Josef Hlavnička o Tomáši Baťovi: Někdy byl jako děcko

„Tomáš Baťa miloval život. Měl velmi rád mladé, zdravé lidi. Rád se smál a pokud jsem měl možnost nahlédnout do jeho soukromí, byl někdy jak malé děcko, což mu dodávalo svěžího a mladistvého vzhledu. Velmi mnoho poučení bral si sám z přírody, kterou bedlivě sledoval. Tvrdil, že všechno na světě potřebuje správného vedení a vedeno být musí. Za příklad dával smrk, který má na svém vrcholku svého vůdce, jenž strom vede, aby krásně a rovně rostl. Urazí-li se stromu tento vršek, stane se obyčejně, že strom vyrazí větvu, kde chce, roste nakřivo a v celém stromě projevuje se určitá nepravidelnost a chaos.“

Marie Baťová o svém muži a Aloisi Rašínovi

„Bylo to v zimě 1921, možná na začátku roku 1922. Tomáš byl na Ministerstvu financí u Rašína. Byl tam velmi dlouho. Když jsem pro něj šla do kanceláře, uviděla jsem je v prazvláštní situaci. Bylo zřejmé, že se přeli, oba velmi křičeli a honili se kolem stolu. Když jsem vešla, ustali a rozešli se s úsměvem. Tomáš měl však slzy v očích, jako by žádal o něco, čemu Rašín nevyhověl.“

Prvomájová oslava v roce 1926, autor František Evják. (SOKA Zlín, obálka č. 29, poř. č. 2.)

Tomáš a Marie Baťovi. (SOKA Zlín, obálka č. 51, poř. č. 2.)

Důvěra je základem

Tomáš Baťa miloval život. To byla také vlastnost, která nejsilněji motivovala lidi v jeho okolí. Všeobecně měl lidi velmi rád a rád se s nimi setkával. Jeho osobnost byla zvláštní esencí pokory, nadšení, smělých plánů a vize, že je možné dosáhnout všeho. Žádná práce mu nebyla cizí a lidi si vybíral podle jejich charakteru. Za základní předpoklad jakékoliv spolupráce a vztahu považoval důvěru. Naučil se lidi nesoudit, ale také nezachraňovat, být upřímný nejprve sám k sobě, a následně i k druhým. Učil se celý život, udělal mnoho chyb a přešlapů, ale uměl se z nich poučit. Pokud hledal vinu, pak nejprve u sebe. Byl typem muže, který se nebál odpovědnosti.

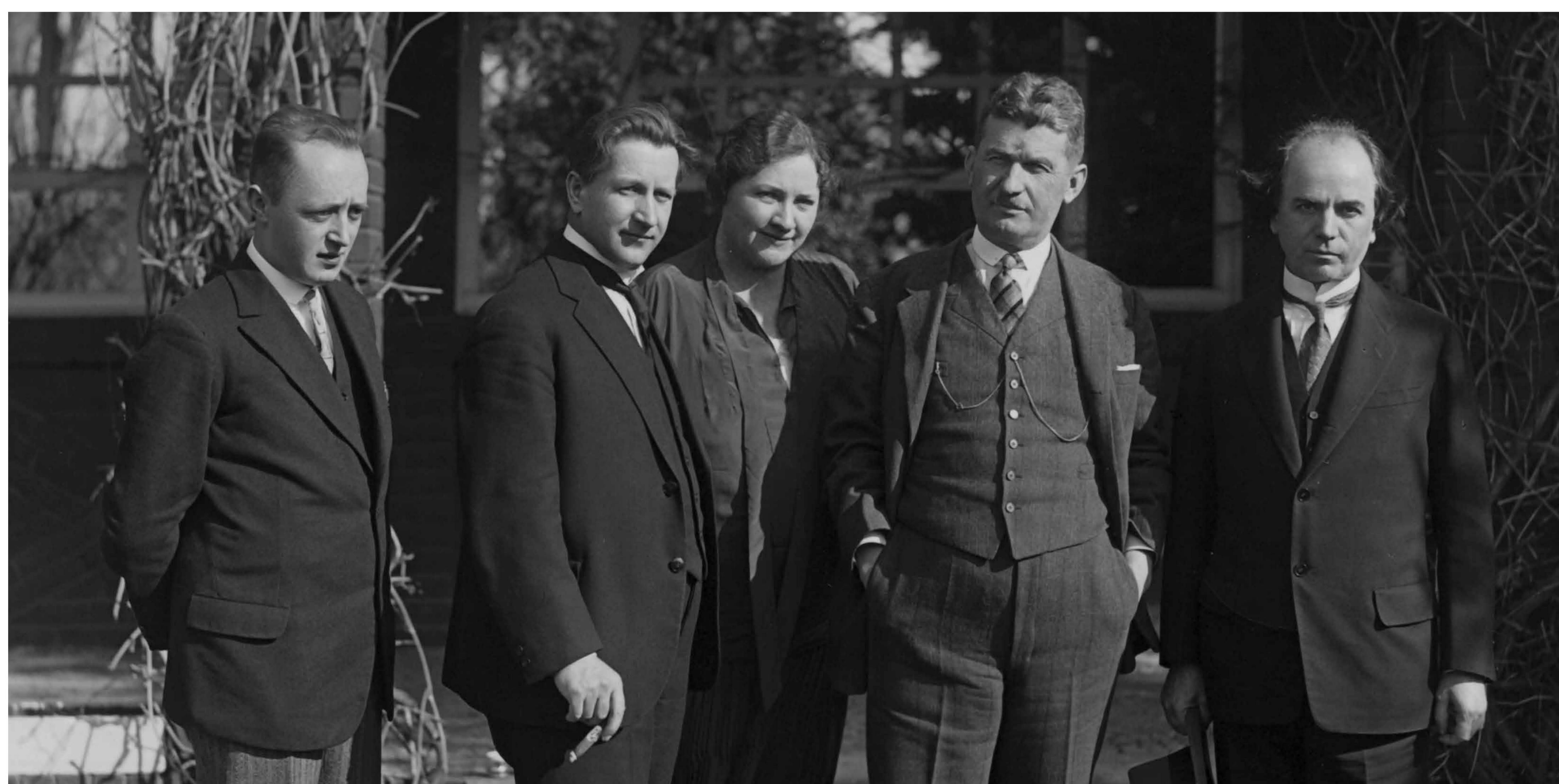

Hlavní brána Batůvých závodů, 1936, autor Josef Sudek. (SOKA Zlín, obálka č. 4331, poř. č. 1.)

Tomáš Baťa u své fordky. (SOKA Zlín, obálka č. 3050, poř. č. 1.)

„Silní milují život.“

Jan Kubelík na návštěvě Zlína. Zleva: Bertý Ženatý, profesor Hájek, Marie Tomášová Batová, Tomáš Baťa, Jan Kubelík. (SOKA Zlín, obálka č. 14219, sign. 4_41 poř. č. 6.)

„Důvěra! — jaká to důležitá a vzácná páka všeho lidského pokroku a blahobytu. Důvěra člověka k člověku. Nedůvěra zaměstnávala lidstvo v zašlých časech stavbou hradeb a hradů. Nedůvěra v naší době vyrábí zámky a nedobytné pokladny. Důvěra však staví obchodní domy, továrny za úspory střadatelů.“

Baťa a práce

„Přijel ho jednou navštívit průmyslník. Seděl v kočáře, na klíně psíčka, vedle hůlku a bílé rukavičky. Tomáš Baťa ho přišel přivítat, tak jak byl, od nějaké práce: bez kabátu, v košili s krátkými rukávy.

Průmyslník si ho prohlíží trochu udiveně a potom povídá: „Proč se tak dřete, co z toho máte? Zajedťe si do Egypta, na Riviéru a své peníze nějak užijte.“

Tomáš Baťa se na něho podíval velmi ironicky a neřekl nic. Po návštěvě se obrátil k několika svým nejbližším spolupracovníkům a prohodil: „On si myslí, že já se dřu a zatím já se při té práci mám lépe než on při své zahálce. Já mám za den na světě tolik zábavy, že on jí tolik nemá ani za celý život.“

Tomáš Baťa při svém posledním pózování pro oficiální fotografie, 1931. (SOKA Zlín, obálka č. 2029, poř. č. 1.)

Baťa o osobním rozvoji

„Organizujme se k velikosti, k rozvoji živností, k rozmachu práce, k blahobytu. Neorganizujme malost, nepotlačujme sami u sebe tu největší sílu, která umožňuje vítězné překonávání přirozených překážek. Je tolik okolností, sil a překážek, které nás tlačí dolů, že se dopouštíme hříchu sami na sobě, když si svazujeme ruce a vůlí chtít si pomoci, chtít růst.

Cesta ke vzrůstu je cesta k pravdě, ke skutečnosti. Pravda a skutečnost je jediná základna, na níž se dá vybudovati slušný obchod. Krásná slova jsou pěkná věc a mohou býti i k užitku na př. těm politikům, pro něž hlavním kapitálem jsou hlasy. Peníze vám však krásná slova přinášeti nebudou, protože žijeme ve světě, kde nám nikdo není ochoten dávat něco za nic. Kde každé „Má dáti“ musí mít protipoložku „Dal“.

Vynaložme největší úsilí na to, abychom poznali o sobě a o světě pravdu. Nelžeme a nelichoťme si, avšak nedopustíme také, aby nám lhali a lichotili druzí.“

Tomáš Baťa během projevu na továrním nádvoří, 1931. (SOKA Zlín, obálka č. 2533, poř. č. 1.)

Baťova oblíbená píseň, kterou si rád notoval v dílnách

Co to máš dívenko,
co to máš za oči
když na ně pohlédnu,
svět se se mnou točí.

Co to máš dívenko,
co to máš za krásu,
když na tě pohlédnu,
celý se zatřasu.“

Životní postoj

Tomáš Baťa provází návštěvu továrním areálem. (SOKA Zlín, obálka č. 14220, sign. 5_58 poř. č. 26.)

Baťa a věrnost

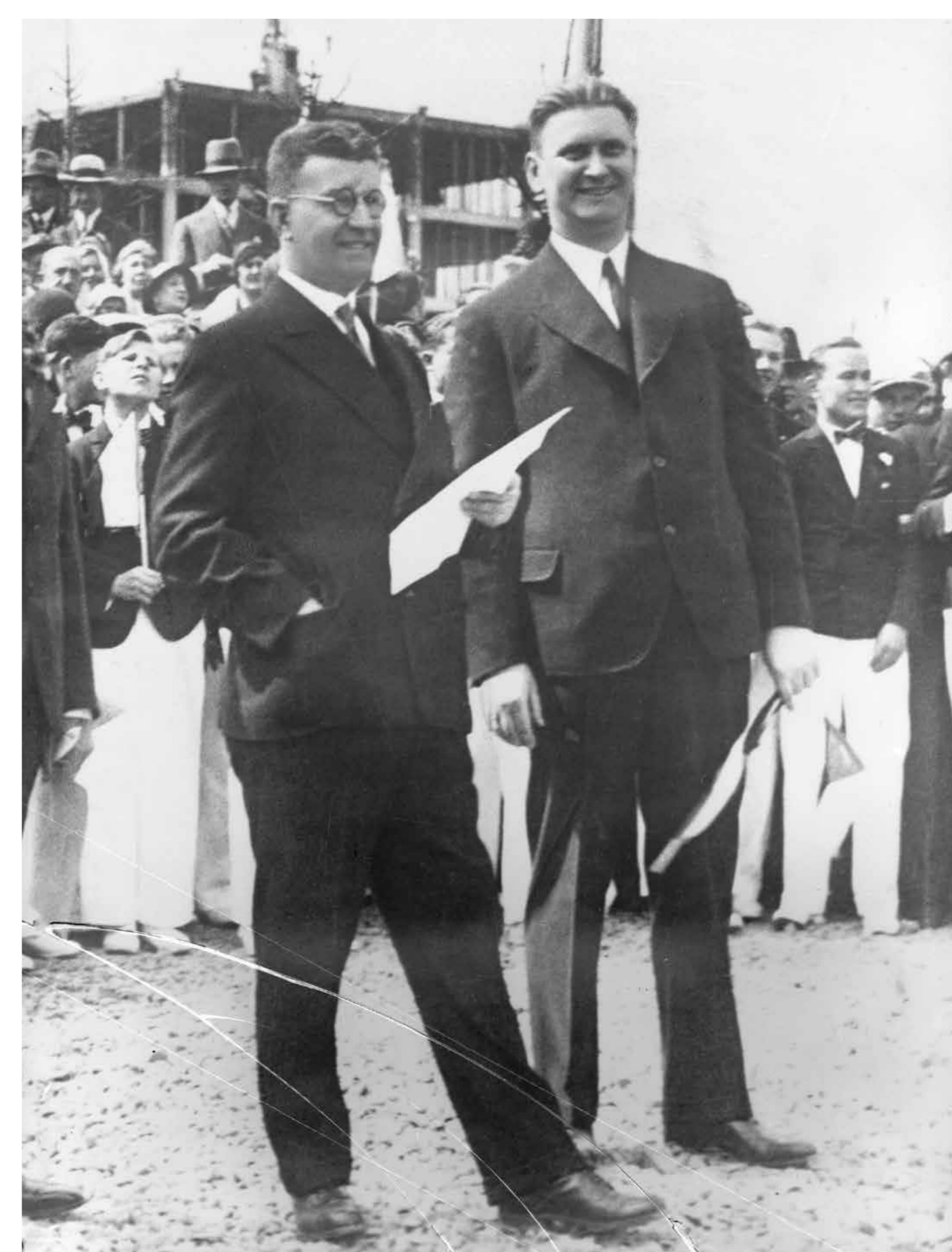
„Povinností člověka, který má s druhými vykonati nějakou práci, je inspirovati k věrnosti. To ovšem nedocílí nějakými přednáškami nebo krásnými slovy. Slova vůbec nejsou řečí věrnosti. Ta se dokazuje skutky. Jestliže chceš věrnost od druhých, buď napřed věrný sám. Nelze očekávat, že druzí s tebou potáhnou za jeden provaz, jestliže při nějaké příležitosti, když to začne být nepříjemné, sám provaz pustíš a svou osobní porci nepříjemností převalíš na druhé. Takto se neudrží ani fotbalový klub, natož pak průmyslový podnik nebo obchodní firma. Podniku, mezi jehož lidmi se rozšíří taková hra vzájemného podvádění, nepomohou od živoření ani nejlepší stroje. Tyto nemají v rukou proradných lidí nejmenší ceny, spíše naopak: místo požehnání vyrábí bídu.“

Baťa o botách

„Málokdo si uvědomuje, jak veliký vliv má obuv na naši náladu. Máme-li tísnivé boty, má naše noha nepohodlí, krevní oběh je nepravidelný, rovnováha těla je narušená, jsme celí nesví, mrzutí. Máme-li promočené boty a jsme-li k tomu v chladu, máme velmi stísněnou náladu a ke všemu ještě musíme mysliti na velikou pravděpodobnost prochladnutí. Naproti tomu pohodlná, suchá obuv umožňuje nám volný, svižný pohyb, klidný chod myšlenek a soustředění na práci. Dobré boty – dobrá nálada, dobrá nálada – dobrá práce.“

Tomáš Baťa doprovází významné zahraniční hosty továrnou, 1929. (SOKA Zlín, obálka č. 80, poř. č. 2.)

Tomáš a Jan Antonín Baťovi při prvomájových oslavách v roce 1931. (SOKA Zlín, obálka č. 128, poř. č. 2.)

Baťovo desatero ženám

1. Na prvním místě mějte sebe. Buďte dobré, krásné a něžné!
2. Milujte jen statečné muže!
3. Sladte svému muži život a vyplňte mu jej dětmi.
4. Zvyšujte svému muži výkonnost – fyzickou i psychickou.
5. Nebudte v rodině skromné! Skromná žena – lenivý muž!
6. Myslete! Čtěte! Nedřete se! Ať každou vaši práci vyzkouší muž a pomůže vám z ní odstranit dřinu.
7. Nechovejte děti.
8. Zachovejte si svěžest. Vaše svěžest je pro vašeho muže a děti tolik, co mužova výkonnost pro vás a vaše děti.
9. Syny vychovávejte pro boj a dcery pro lásku.
10. Výsady mužů v požitcích, které jsou nepřístupny ženám a dětem, jsou zbytky barbarství.

Tomáš Baťa: „Těšilo by mě, kdyby si naše ženy vzaly tato hesla k srdci.“ (24. říjen 1927)

Dominik Čipera o Baťově pozdním příchodu do továrny

„Jednoho dne, myslím, že to bylo v roce 1927, přišel Tomáš Baťa místo před 7. hodinou do továrny až po 8. hodině a byl oholen nad horním rtem, ačkoliv až doposud nosil knírek. Ovšemže to vyvolalo velkou pozornost. Když se zjišťovala příčina, došlo se na to, že slečna, která potkala Tomáše Baťu při jeho ranní cestě do továrny, ho pozdravila slovy: ‚Rukulíbám‘ (pozn.: v té době se tak zdravily pouze osoby vážené převážně kvůli vyššímu věku). Baťu to dojalo, že už snad vypadá jako stařec, otočil se na podpatku a šel si domů oholit knír.“

I Tomáš Baťa byl v koutku duše maličko ješitný muž, jak dokazuje vzpomínka Dominika Čiperu.

Tomáš Baťa při vstupu do továrny. (SOKA Zlín, obálka č. 109, poř. č. 2.)

Poděkování

Výstava vznikla na základě iniciativního zapojení konkrétních osob, kterým patří velké poděkování. Jmenovitě se jedná o Martina Horsáka, Stanislava Martince, Roberta Zatloukala, Romana Elbla, Martinu Orságovou, Lenku Galetkovou, Barbaru Pivečkovou a Evu Hermanovou. V neposlední řadě děkuji také Státnímu okresnímu archivu Zlín, rodině Baťa a Hynku Čapkovi.

S úctou, Gabriela Končítíková, autorka výstavy

V závěru pro vás máme malý dárek – 10% slevu na nákup obuvi Baťa ve Zlíně, stačí využít uvedený QR kód.

**NADACE
TOMÁŠE
BATI®**

www.nadacetomasebati.cz

Baťa

KOMA

PromensZlín

Noventis®

zlín.

**INSPIRACE
BATA**